

Toimetaja Riste Uuesoo, tel 6 144 234, e-mail kultuur@epi.ee

Psühhoanalüütiline isikudraama

Igor Garšnek
muusikakriitik

OOPER ▶ Verdi "Don Carlo" jõudis Estonia lavale nüüd juba neljandat korda (varem 1940, 1971 ja 1994). Kuigi praeguses "Don Carlos" on kasutusel Kustav-Agu Püümani kostüümide eelmisest etendusest, on lavastus, kunstniku- ja dirigentitöö uued.

Ka mõned osatäitjad on uued, suurem osa aga "vanad tegijad" – näiteks Mati Palmile on see juba kolmas kord Filippot laulda. Uued peaosalised on vaid Asta Krikšciunaite Elisabetta ja Rauno Elp Rodrigo di Posa rollis.

ELBI RODRIGO MÕJUS EREDAMALT KUI JÜRNA DON CARLO. Osatäitjate kohta tuleb öelda vaid kiidusõnu, kuid nende vokaalne avanemine toimub ooperis eri aegadel. Kui Elisabetta on esimestes piltides rohkem statisti rollis, siis Riina Aireenne lauldud Eboli armastuslaul teises pildis oli kohe särav ja perfektne. Mati Palmi hiilgenumber oli muidugi Felipe kuulus üksindusemonoloog – monarhi kõhklused ja ebakindlus retooriliste ning artistlike pausidega – see oli äärmiselt sisendusjuline.

Rollilahendustest mõjus Elbi toimekas Rodrigo isegi eredamalt kui Vello Jürna don Carlo. Jürna nagu poleks jõudnud äratundmisele, kuivõrd Carlo on otustusvõimetu ahastaja ja kuivõrd radikaalne mässaja. Verdi idee järgi on Carlo tõenäoliselt nii ühte kui teist, ainult et siis tuleks need polaarsused vist ka lõpuni välja mängida. Teiste sõnadega peaks peategelane olema küllalt neurasteeniline kuju,

▶ "Don Carlo" osatäitjate kohta tuleb öelda vaid kiidusõnu

▶ Anna Konteki lavakujundus on liigagi lihtne – vaid hallid sambad

Jürna rollilahendus mõjus aga kuidagi liiga stabiilselt.

"Don Carlo" libreto aluseks olev Schilleri draama on ka Verdi käsitluses üsna mitmetasandilise intriigiga. Süzeeliinide keerukusele viitab hästikujundatud kavabuketis ka lavastaja Neeme Kuningas, kui ta kirjutab, et "Don Carlo" on ooper valitseja vastutuse suuruselt ja lisab: "Seega puudub peateema, on vaid paljude teemade fataalne põimumine". See on õige, kuid nõuab täpsustamist, sest tegelikult sõltub palju ka lavastajast.

POEG MÄSSAB ISA VASTU. Verdi-Schilleri isikudraama teeb ühelt poolt keeruliseks asjaolu, et tegelaste suhted väljuvad tavapärase ooperliku armuintriigi raamest ja teisalt ühiskonnakriitiline taust. Ühelt poolt juhtum, kus kuningas Filippo II abiellub oma poja Carlo kihlatuga, seades nii troonipärija hullumeelsesse olukorda – endine pruut on talle nüüd võõrasema.

Poeg hakkab isa vastu mäsama ja just mäss on punkt, kus ristuvad isiklikud ja ühiskondlikud suhted, sest poja mäss isa vastu tähendab ka troonipärija

Esietendus

G.Verdi ooper **DON CARLO**

Dirigent: Paul Mägi

Lavastaja: Neeme Kuningas

Osades: Vello Jürna (don Carlo), Asta Krikšciunaite (Elisabetta), Mati Palm (Filippo II, Hispaania kuningas), Rauno Elp (Rodrigo di Posa), Teo Maiste (Suurinkvisiitor), Riina Aireenne (printsess Eboli) jt

Estonias 10. novembril

mässu kuninga vastu. Kõik see toimub Flandria vabadusvõitluse ja ketserite hukkamise taustal.

Tundub siiski, et Verdile oli "Don Carlo" isikudraamana olulisem kui ühiskonnasuhete kurbmänguna, sest ajaloosündmused moodustavad ooperi tegevustikule üsna skemaatilise raami. Don Carlo pole Verdil vabadusvõitleja, vaid õnnetu armastaja. Paistab, et samast vaatepunktist lähtus ka lavastaja, kes tõi etenduses esiplaanile tegelaste traagilised suhted. Ajalooline moment mõjus efektsete kooristseenide näol pigem kõrvalplaanina.

Kummatigi – kui kooristseenid olid lavastatud mõjuvalt, siis ansamblites ei saanud lavastaja mõttekäigust alati hästi aru. Näiteks Carlo ja Elisabetta duett lõpus, kus lauljad seisavad kõrvuti rambi ääres nagu akadeemilisel kontserdil.

Anna Konteki (Soome) "Don Carlolle" tehtud lavakujundus on väga lihtne, ainult hallid sambad. Ükskõik, kas tegu on kloostris, Filippo kabineti või vanglaga. Liiga lihtne lavakujundus, et mitte jätta tervikuna võrdlemisi halli üldmuljet.

Elisabetta (Asta Krikšciunaite) ja don Carlo (Vello Jürna). FOTO: HARRI ROSPU